

Kommunstyrelsen

Medborgarförslag om införande av porrfilter

Inkom den 1 september 2019

Förslag till beslut

Kommunstyrelsens verksamhetsutskott förslår kommunstyrelsen att fatta följande beslut.

Kommunstyrelsen noterar det arbete som pågår, i form av digitala verktyg och tekniska lösningar samt vuxennärvaro och samtal/information, för att förhindra att barn och unga utsätts för pornografiskt innehåll på internet. Kommunstyrelsen noterar även att det sker en fortsatt bevakning av den hemställan från Sveriges Kommuner och Regioner som lämnats till regeringen om förtydligad lagstiftning när det gäller frågan om webbfilter inom skolväsendet. Medborgarförslaget är med detta färdigbehandlat.

Sammanfattning

I ett medborgarförslag förslås att det i verksamheter barn vistas ska installeras porrfilter/teknisk lösning på kommunens digitala enheter och wifi-nätverk samt att det ska införas en porrfri policy inom kommunens digitala enheter.

De verksamheter som främst tillhandahåller digitala enheter och wifi-nätverk där barn är användare i kommunen är de kommunala förskolorna och skolorna. Fokus i denna utredning är därför det arbetet och erfarenheter som finns i dessa verksamheter. I övrig verksamhet där det finns tillgång till kommunens digitala enheter och wifi-nätverk, exempelvis biblioteken, gör sig likande utgångspunkter och svårigheter gällande som redovisas kring de kommunala skolorna.

Välfärd skola undersöker och testar tekniska lösningar som ett komplement till samtal och vuxennärvaro, men de filterlösningar för nätverk som finns idag är inte effektiva eller ger inte en tillräckligt bra öppenhet för att kunna nyttja internets goda egenskaper. De arbete som Välfärd skola genomfört med filter har hittills visar att de inte ger ett komplett skydd mot att ta del av oönskat material från internet. Redan gällande lagstiftning och läroplan ger tydliga ramar för hur skola och förskolan ska ta sig an sitt uppdrag samt vad de har att förhålla sig till och arbeta utifrån inom området. Vidare finns policys och riktlinjer vid användandet av digitala verktyg i undervisningen som skolorna har att tillgå. Där

framhålls att användning inte får ske så att det bryter mot de grundläggande värden som gäller i skolan tex människors lika värde, respekt och tolerans samt att man inte får kränka andra.

Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) har utrett och analyserat rättsläget gällande webbfilter i skolmiljöer och andra offentliga miljöer. Den analysen visar på stor komplexitet ur ett rättsligt perspektiv. En hemställan om förtydligande lagstiftning i frågan har därför skickats till regeringen.

Mot bakgrund av detta föreslås att det arbete och åtgärder som pågår samt bevakningen av hemställan från SKR som givits in till regeringen noteras.

Medborgarförslag

I medborgarförslaget föreslås att platser i kommunens regi där barn vistas ska vara en porrfri zon utan risk att exponeras för porr. Förslaget tar upp följande punkter.

- Installerar porrfilter/teknisk lösning på kommunens digitala enheter, kommunens öppna wifi-nätverk och wifi-nätverk i verksamheter där kommunen är huvudman.
- Inför porrfri policy om att det inte är okej att spela upp porr via kommunens nätverk, på kommunens digitala enheter, och/eller på privat teknisk utrustning som nätverk, på kommunens digitala enheter, och/eller på privat teknisk utrustning som t.ex. privat mobiltelefon på de verksamheter som kommunen är huvudman där barn vistas: till exempel: förskolor, skolor, fritids, bibliotek.

Ärendet

De verksamheter som främst tillhandahåller digitala enheter och wifi-nätverk där barn är användare i kommunen är de kommunala förskolorna och skolorna. Fokus i denna utredning är därför det arbetet och erfarenheter som finns i dessa verksamheter. I övrig verksamhet där det finns tillgång till kommunens digitala enheter och wifi-nätverk, exempelvis biblioteken, gör sig likande utgångspunkter och svårigheter gällande som redovisas kring de kommunala skolorna.

Välfärd skola har under det senaste året fått flera förfrågningar kring förhållningssätt till så kallade porrfilter i skolan. Med porrfilter avses framförallt filter som ska stoppa och sortera bort oönskat material för barn och elever när de använder sig av Ipads och datorer på förskola och skola. Välfärd skola har följt den debatt som har pågått i ämnet samt den tekniska utvecklingen inom området.

Vad gäller att skydda elever mot risken att möta oönskat innehåll på internet så finns det flera tillvägagångssätt. Det viktigaste vuxna i skolan kan göra är att ha en dialog med eleverna om förhållningssätt och riskerna med att möta oönskat innehåll på internet. Detta skapar en beredskap och attityd som är hållbar för livet och inte bara i skolan. Välfärd skola undersöker och testar tekniska lösningar som ett komplement, men de filterlösningar

för nätverk som finns idag är inte effektiva eller ger inte en tillräckligt bra öppenhet för att kunna nyttja internets goda egenskaper.

De arbete som Valfärd skola genomfört med filter hittills har visat att de inte ger ett komplett skydd mot att ta del av oönskat material från internet. Valfärd skola arbetar framförallt med att utbilda och föra en dialog om de risker och möjligheter som finns med digitaliseringen och de digitala verktyg som används i skolor och förskolor. Att belysa och informera om de risker som kan finnas görs ständigt för att elever inom Valfärd skolas verksamheter ska få en trygg och säker utbildning. Att ständigt utveckla verksamhetens kompetens kommer innebära en mer säker och trygg utbildning för Valfärd skolas barn och elever. Valfärd skola arbetar aktivt med vuxennärvaro när digitala verktyg används. Det ingår i skolans ansvar att se till att ingen elev utsätts för kränkningar under skoldagen.

Av såväl skollagen som läroplanen för grundskolan samt för förskoleklassen och fritidshemmet framgår att utbildningen ska förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingarna. Det framgår även att skolan ska förmedla och förankra alla människors lika värde och jämställdhet mellan kvinnor och män. Även barnrättslagen, som bygger på barnkonventionen, anger ett brett skydd för barns rättigheter. Bland annat skollagens värdegrund genomsyrar hur kommunala skolor reglerar hur skolans digitala verktyg får användas av elever och barn. Utifrån att lagstiftning och läroplan redan ger tydliga ramar för hur skola och förskolan ska ta sig an sitt uppdrag samt vad de har att förhålla sig till och arbeta utifrån inom området bedöms det inte finnas skäl till ett särskilt policydokument om porrfri zon. En rad olika aktiviteter arrangeras på skolorna för att stärka upp de positiva effekterna av digitaliseringen till exempel, föreläsningar, konferenser och utbildningar, inte minst uppmanas medarbetare att vara aktiva på "nätet" för att ta del av barn och ungdomars liv på där. Policies och riktlinjer vid användandet av digitala verktyg i undervisningen finns framtagna i de IT/IKT (Informations- och kommunikationsteknik) -planer som skolorna har att tillgå. Där framhålls att användning inte får ske så att det bryter mot de grundläggande värden som gäller i skolan tex människors lika värde, respekt och tolerans samt att man inte får kränka andra. Skolorna arbetar transparent och välkomnar vårdnadshavare att ta del av hur man nyttjar digitala verktyg i den dagliga verksamheten med barn och elever och det arrangeras även föreläsningar för vårdnadshavare.

Valfärd skola för också en kontinuerlig dialog med systemleverantörer och då inte bara utifrån ett tekniskt perspektiv, utan även utifrån respektive verksamhets "mjuka" behov. Valfärd skola har tidigare använt olika lösningar för att filtrera bort icke önskvärda internetsidor. Valfärd skola följer hela tiden utvecklingen på den tekniken för att se om relevanta lösningar kommer ut på marknaden.

Lösningar som Valfärd skola använder idag

De verksamheter som idag använder sig av utbildningsappar på Ipads behöver inte tillgång till internet för bedriva undervisning. Då kan Wifi-tillgången stängas av eller webbläsare avinstalleras och på detta sätt begränsa möjligheten att nå oönskat material på internet. Valfärd skola nyttjar även en tjänst där man på central nivå kan hantera (ställa in) Ipads dvs man kan svartlista sidor.

Välfärd skola har även en tjänst för managerade Chromebooks där alla skolor har förinställt att "Safe search" är påslaget och att eleverna inte kan använda egna privata konton på Chromebooken för att komma åt icke önskvärt innehåll på internet. Detta gör att elevers surfande blir något censurerat och sidor som visar barnförbjudet innehåll blockeras. Alla grundskolor har idag denna tjänst aktiverad.

SKR:s analys av rättsläget gällande webbfilter i skolmiljöer och andra offentliga miljöer

Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) har fått många frågor om förutsättningarna att införa begränsning av information genom att införa webbfilter i skolan. Krav på filtrering har rests i olika sammanhang i debatten samtidigt som det har påtalats att filtret döljer information som elever ska ha tillgång till enligt skolans styrdokument, såsom information om sex och samlevnad, hbtq-rättigheter, relationer och preventivmedel. För att kunna genomföra en sådan begränsning av information som även innebär en kontroll och övervakning av elevernas datoranvändning, krävs att en juridisk prövning av lagligheten att filtrera innehåll inom skolverksamheten ska ha genomförts. Insatser som kan uppfattas som ingrepp i den personliga integriteten måste vara väl övervägda och väl motiverade. Ur ett rättssäkerhetsperspektiv är det synnerligen viktigt att en sådan begränsning dokumenteras och framförallt motiveras.

För att guida beslutsfattare i frågan har SKR bland annat undersökt vilka juridiska aspekter som råder kring webbfilter i förskolan och skolan¹. Sammanfattningsvis bedömer SKR att inga formella hinder finns för att införa webbfilter i kommunal skola utifrån informations- och yttrandefriheten när det gäller den utrustning som skolan själv tillhandahåller. Praxis saknas dock för skolväsendet och SKR uppfattar rättsläget som oklart, särskilt när det gäller skolans tillhandahållande av nätverk då eleverna använder egen utrustning. Ett införande av webbfilter kan dessutom innebära en behandling av elevers personuppgifter och det förutsätter att alla krav i dataskyddslagstiftningen är uppfyllda. Komplexiteten i dessa bedömningar är stor och det finns ett behov av en stor tydlighet för att guida skolhuvudmän rätt när det gäller ansvar, säkerhet och prioriteringar för elevers digitala närvaro i skolan och i undervisningen.

Efter genomförd analys och utredning hemställde SKR i slutet av juni 2020 om förtydligad lagstiftning från regeringen när det gäller frågan om webbfilter inom skolväsendet.

Välfärd skolas samlade bedömning

Mot bakgrund av ovanstående redovisning föreslår Välfärd skola att följande noteras. Det pågår arbete och åtgärder inom Välfärd skolas verksamheter, i form av digitala verktyg och tekniska lösningar samt vuxennärvaro och information, för att förhindra att barn och unga

¹<https://skr.se/skolakulturfratid/forskolagrundochgymnasieskola/digitaliseringskola/metoderochvagledningar/webbfilter.27069.html>

utsättas för pornografiskt innehåll på internet. Valfärd skola planerar även att bevaka den hemställan från SKR som givits in till regeringen om förtydligad lagstiftning när det gäller frågan om webbfilter inom skolväsendet.

Ekonomiska konsekvenser

Det är viktigt att de tekniska lösningar som ska användas för att filtrera bort icke önskvärda internetsidor är effektiva. Många av verktygen som finns på marknaden har bedömts som trubbiga, otillräckliga, dyra och alldeles för administrativt krävande i förhållande till resultatet. Ett införande av porrfilter medför en kostnad och detta behöver vägas mot nyttan.

Konsekvenser för barn

Enligt barnkonventionen ska barn och unga skyddas mot bland annat alla former av fysiskt eller psykiskt våld, skada eller övergrepp, utnyttjande, inklusive sexuella övergrepp. Hur barn och unga skyddas från oönskat innehåll på internet kan däremot ske på olika sätt, till exempel via vuxennärvaro, dialog om attityder och tekniska åtgärder. Av barnkonventionen framgår även att barn har rätt att få tillgång till information via till exempel internet, radio och tv.

Bilaga

Bilaga Medborgarförslag om införande av porrfilter

Einar Fransson
Produktionsdirektör
Valfärd skola

Helena Ekwall
Chef Verksamhetsstödet
Valfärd skola